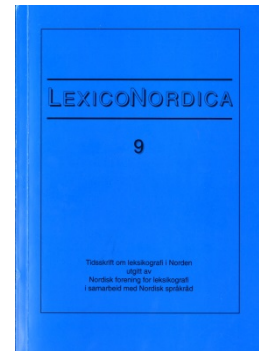

LexicoNordica

Titel: Norm och bruk i SAOL
Forfatter: Martin Gellerstam
Kilde: LexicoNordica 9, 2002, s. 21-31
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Martin Gellerstam

Norm och bruk i SAOL

Svenska Akademiens ordlista ("The Swedish Academy Glossary") is the Swedish norm of spelling and inflection. It dates back to 1874 when there was a lively discussion going on in Sweden concerning spelling. The paper gives a few glimpses of the historic development up to the present 12th edition. The main issue is the balance between the prescriptive and descriptive policy, and it is argued that the two concepts are not in opposition. There is a broad descriptive basis and a smaller set of alternatives where one form for different reasons is suggested on the expense of another. Prescription in such alternative forms is discussed in vocabulary, orthography, inflection and word formation.

1. Vad är SAOL?

Svenska Akademiens ordlista (SAOL) är en "rättskrivningsordlista" med uppgifter om i huvudsak lemmatiska egenskaper hos ord: stavning, böjning, lite ordbildning, lite uttal och kortfattade upplysningar om betydelsen av vissa ord. Ordlistan ger ett relativt fylligt urval av svenska ord, i senaste (tolfte) upplagan ca 120.000 stycken. Rättskrivningsordlistor har en tradition särskilt i länder med sammansättningsmorfologi, t.ex. tyskan. SAOL kom ut första gången 1874 och är i nordiskt sammanhang en tidig ordlista av den här typen. Den har vid ett tillfälle (6 upplagan 1889) varit officiellt påbjuden som norm. Under senare tid har den alltmer kommit att uppfattas som norm, dock utan officiella påbud. Den utges alltså av Svenska Akademien, en fristående kulturinstitution, grundad 1786 av Gustaf III med uppgift att främja svenska språket och litteraturen. Akademien utger också sedan 1895 en historisk ordbok (SAOB) och har nyligen publicerat en större svensk grammatik, Svenska Akademiens grammatik (SAG).

2. SAOL – en kort språkhistorisk skiss

Flera orsaker samverkande till att SAOL gavs ut 1874. Under senare delen av 1800-talet och en bit in på 1900-talet pågick en mycket livlig diskussion om stavning. Företrädare för en mer ljudenlig stavning av svenskan var bland annat den inflytelserike språkmannen Adolf Noreen,

understödd av många språkvetare och inte minst skolans folk. Svenska Akademien pläderade för en försiktigare, mer konservativ hållning i stavningsfrågan. Företrädare för dessa åsikter var under årtiondena kring sekelskiftet Esaias Tegnér d.y. Diskussionen fick från början bränsle genom ett nordiskt rättstavningsmöte 1869, där frågan om ”nystavning” väckte anklag. Svenska Akademien, genom språkmannen Johan Rydqvist, var starkt kritisk och publicerade bara några år efter mötet – som han själv inte blev inbjuden till – första upplagan av Svenska Akademiens ordlista, enligt många ett språkpolitiskt inlägg i stavningsdiskussionen. Han pekade i förordet på behovet av en skriftlig norm i en tid med mycket språklig variation med

något för stor rörlighet och vexling, för stora eftergifter åt det enskilda tycket, hvad angår det nuvarande språkets formella sida, till en del grammatiska, men än mer ortografiska [...]

Samtidigt fanns ett annat praktiskt behov, nämligen ett ordförråd som kunde fungera som en lemmatisk grundplåt till Akademiens historiska ordbok som var i vardande vid den här tiden och som började komma ut på 1890-talet.

Ordlistan kunde i långa stycken repliera på Dalins ordbok som vid den här tiden var den modernaste källan till det svenska ordförrådet och som idag betraktas som en milstolpe i svensk lexikografi.

2.1 Några historiska nedslag i SAOL

SAOL hade i de första upplagorna (1–5) ett rätt blygsamt ordförråd på ca 35–40.000 ord. Ordlistan präglas av en etymologiskt baserad norm, man vänder sig mot ”det enskilda tycket”, ”missförstånd”, ”missbildningar” osv.

Ordurvalet är godtyckligt och omfattar mycket få lånord: enligt förordet har man inte ansett sig behöva ta med dessa ord som finns ”i hvars mans mun”(!).

Esaias Tegnér, som präglar flera av upplagorna kring sekelskiftet, står för en språksyn som mer tar hänsyn till språkbruket. Ordförrådet ökar, lånorden släpps in och stavning och böjning anpassas mer till bruket. Han driver dock en mer återhållsam linje när det gäller stavningen och bidrar därmed till att ordlistan på några punkter hamnar i bakvatten efter stavningsreformen 1906. Svenska Akademien accepterar inte stavningar som *gott*, *fött* utan håller fast vid de gamla *godt*, *födt*. Detta är egentligen en logisk följd av det viktigaste argumentet mot

nystavning, nämligen den morfologiska samhörigheten (alltså att man skall skriva *hög* – *högt* och inte *hög* – *hökt* enligt uttalet). Stavningsreformens förslag slog dock snabbt igenom (inte minst i skolorna) och Svenska Akademien fick i åttonde upplagan av ordlistan (1923) i dessa fall föreslå sin egen form som andrahandsalternativ. Officiellt avskaffades stavningen inte förrän i nionde upplagan (1950).

Nu presenterar SAOL ett ordförråd på hela 160.000 ord och hänvisar uttryckligen till bruket. Här finns en generösare attityd till vetenskapliga ord, lånord, vardagliga ord, slangord och man introducerar också ett stort antal sammansättningar. Pelle Holm menar att de vardagliga och skämtsamma orden ”bör begagnas i vardagligt och skämtsamt språk”. Det är inte meningen att orden skall användas ”i skolungdomens uppsatser om allvarliga ämnen”. Med den ökade anpassningen till bruket överges samtidigt en del försök till försvenskningsningar av lånord, t.ex. *klaun* (clown), *suvenir* (souvenir). Denna utveckling fortsätter sedan: allt större anpassning till bruket och allt färre försök till ”försvenskade” skrivningar av ord.

I tionde upplagan fortsätter dessa tendenser även om vakthållningen mot engelsk morfologi förstärks, särskilt motståndet mot engelsk plural på *-s* (man föreslår *hobbier*, *oldboyar* och *thrillrar*).

I elfte upplagan (1986) får språkbruket en ännu viktigare roll, i skepnad av Språkbankens texter. Vardagliga ord ökar (de infördes först i nionde upplagan), de s.k. ”runda” orden (dvs. könsord) infogas för första gången; engelska lånord fortsätter flyta in, dock med viss restriktivitet: anpassning av böjning är huvudproblemet: *s*-pluralen fortfarande restriktivt använd; formuleringen *eller enligt engelsk böjning* införs; anpassning i ord som *tape*, *time*, alltså med stumt *e* (*tejpa*, *tajma*). Lånord återges i stigande utsträckning i sin ursprungliga form (bort med *är*, *portjé*, *nugat*, *visky*, *jass*), dock kvarstår *jos* som alternativ till *juice*. Dubbelteckning av engelsk kort rotstavelse bibehålls i en del fall.

Nu börjar höras röster om att ordlistan vill göra bruket till norm. Vi ska bland annat diskutera denna frågan när vi nu är framme vid dagens SAOL.

Men först några distinktioner som knyts till begreppsparet deskriptivt–preskriptivt (normativt).

3. Deskriptivt och preskriptivt – inga motsatser

Deskriptivt och preskriptivt (eller normativt) är enligt Nikula (1992) inte antonymer utan är termer på olika nivåer. Det som är *deskriptivt* avser inriktningen hos en lexikograf i förhållande till det språkliga

materialet. Begreppet kan referera till att induktiv metod använts eller att resultatet är objektivt kontrollerbart. Detta är uppenbarligen inte fallet när lexikografen skapar egna klasser (t.ex. vid betydelseuppdelning) eller gör stilistiska uttalanden av olika slag. I den meningen är inga ordböcker ”bara” beskrivande. I själva verket är lexikografen hela tiden närvarande och tar beslut i en mängd frågor. I förordet till första upplagan av Collins Cobuild English Dictionary – som av många uppfattas som en ordbok som troget beskriver bruket – kommenterar huvudredaktören John Sinclair frågan om ”authority” och ”usage” på följande sätt.

These concepts must support each other or noone will respect either of them. If /.../ authority is not backed up by usage, then noone will respect it. It will be seen as unrealistic, arbitrary, oldfashioned and a barrier to free expression. Similarly, noone will respect usage if it is merely an unedited record of what people say and write. Unless they have the support of authority, people will be unable to distinguish between good and bad usage. /.../ Any successful record of the language such as a dictionary is itself a contribution to authority. People tend to believe that dictionaries tell them what is or is not allowed. Actually, the rules of a language are very flexible, but it is difficult to show all this in a dictionary. However much the editors may say they are only recording and following usage, there is no doubt whatsoever that they take thousands and thousands of decisions which contain an element of subjective judgement.

Det som är *normativt* å andra sidan rör förhållandet mellan lexikografen och läsaren. Normativa utsagor förutsätter en norm som i sin tur kan vara mer eller mindre explicit.

Det finns alltså inget vanligt motsatsförhållande mellan begreppen deskriptiv och normativ: en deskriptiv ordbok kan innehålla många mer eller mindre dolda värderingar (som av läsaren upplevs som norm) och en normerande ordbok bygger alltid på en deskriptiv grund. Man kan också uttrycka det så här: en normering som inte har stöd i språkbruket (”norm utan beskrivning?”) leder förr eller senare till ett språk utan användare (se på Svenska Akademiens egen erfarenhet från stavningsreformen 1906). En ensidig beskrivning av språkbruket å andra sidan (”beskrivning utan norm”) leder till osäkerhet hos den språkbrukare som vill ha vägledning, särskilt där språkbruket vacklar och normering är nödvändig.

Det som här kommer att behandlas utifrån Svenska Akademiens ordlista är inte så mycket de implicita värderingar som kan ligga i beskrivningen av ett språkligt material utan de någorlunda explicita principer som ligger bakom rekommendationer till läsaren.

4. Norm och bruk i dagens SAOL

4.1 Den deskriptiva grunden

Det finns som vi såg tidigare (i citatet från John Sinclair) en hel del mer eller mindre undermedvetna värderingar också i den deskriptiva grunden, värderingar som ligger i kommentarer och klassifikationer av olika slag. För att konkretisera detta kan man peka på stilmarkeringar ("kan väcka anstöt", dialektalt, vardagligt (titta på *tjej, kille*)). Ändå är det påfallande hur mycket i den deskriptiva grunden som är okontroversiellt och självklart för de flesta språkbrukare.

Den deskriptiva grunden är Språkbankens texter som vid arbetet med SAOL 12 uppgick till ca 60 miljoner löpande ord från olika källor (tidningar, skönlitteratur, officiellt språk m.m.).

Det råder på det hela taget stor enighet om hur svenska ord skall stavas, böjas och bildas. Man kan i de flesta fall säga att bruket är norm. Detta gäller inte bara alla de vanliga ord som stavas och böjs på ett fullständigt enhetligt sätt i hela språkgemenskapen (t.ex. alla de ord som jag just har använt i den här meningen), utan också en stor del av de ord som exempelvis har varierande böjning: SAOL lägger inte några språkideologiska (alltså normativa) synpunkter på variationer som *simmade:sam, beslutade:beslöt, gläder:glädjer, berg:-bergs-* utan låter bruket vara normen.

Sedan finns det variation där presentationen styrs av mer eller mindre tydliga regler, idag ofta lånord med engelskt ursprung. Att reglerna ibland inte är tydliga (eller att det finns svårbegripliga mot-exempel) beror på det välkända faktum att lånord av en viss typ inte samtliga står och klappar på dörren vid ett enda tillfälle och vill in – lånord droppar in vid olika tider och behandlas på lite olika sätt. Att ett äldre ord som engelska *pitprops* har behållit sin kort rotstavelse (istället för det försvenskade **pittpropps*) medan idag ord som *webb* och *flopp* låter sig förvandla till svenska (men inte 60-talets *pop, jet* m.fl.) – detta är språkvårdarens dilemma. I en del fall fungerar normeringen, i andra fall (av samma språkliga typ) avvisas förslagen blankt av språkbrukaren. Detta avspeglas i SAOL. I flera upplagor utbjöds möjligheten att alternativt stava ordet *juice* med formen *jös* men för alla svenskar som sett stavningen *juice* på varuförpackningen framstod alternativet som omöjligt.

Vi ska titta lite närmare på de tankar som ligger bakom variation i SAOL.

Men vi ska börja med några ord om ordurval.

4.2 Språkliga alternativ och språknormering

4.2.1 Ordurval

Det finns en naiv uppfattning hos vissa språkbrukare att ord som inte finns i SAOL har avvisats som inte fullgoda ("finns det inte i SAOL så ska man inte använda det"). Någon sådan normativ syn på ordförrådet har inte funnits i SAOL sedan Rydqvists dagar (han som utelämnade utländska ord som finns "i hvars mans mun"). Ändå kan man säga att talspråkliga och vardagliga ord egentligen lyste med sin frånvaro fram till och med åttonde upplagan 1923. Sedan har dessa ord plockats in i ordlistan i den mån som de är allmänt använda, med elfte upplagan också de "runda" orden som tills dess varit bannlysta. Dagens hållning är deskriptiv på den här punkten även om det finns exempel på att ord har utelämnats: i elfte upplagan utelämnades *svartskalle* på förslag från bl.a. Svenska språknämnden och ordet *slutändan* utelämnades på grund av motvilja mot ordet i Akademiens språkkommitté (med motiveringen att de de två ordleden sade samma sak).

I senaste upplagan finns bägge orden med, i fallet *svartskalle* med stilistisk varningsbeteckning.

En mild normativ regel finns för engelska lånord: med tanke på att i stort sätt vilket som helt engelskt ord kan förekomma (ibland med citationstecken) i en svensk text råder en viss restriktivitet med införandet av engelska ord i ordlistan. Detta hindrar inte att de engelska lånorden är ett märkbart inslag i SAOL:s ordförråd.

Till införandet av nyorden hör i förekommande fall den normerande verksamheten att ge en stilistisk uppgift (som i fallet *svartskalle*): hit kan höra stilbeteckningar som "kan väcka anstöt", "vardagligt" osv.

I samband med införande av nyord ges i vissa fall utbytesord: *broiler* förklaras med "gödkyckling" och *design* med "formgivning". I det sista fallet har de två orden verkat sida vid sida sedan 60-talet – möjligen finns nyansskillnader i betydelsen.

4.2.2 Ortografi

De franska lånorden anpassades till svenska redan i Leopolds *Afhandling om Svenska stafsättet* (1801): *sås*, *kaptén*, *löjtnant*, *humör*, *inspektör*, *butelj*, *nugat*, *bulevard*. På senare tid finns en tendens att

(t.ex. i ”köksfranskan”) gå tillbaka till franska, t.ex. i återgivandet av -ou- (*nougat, remoulad* etc.). Där har Pelle Holm formulerat den regeln för stavning som sedan har följts: om ordet uttalas med [o] så skrivs det <ou>, om det uttalas [u] så skrivs det med <u>. Vi får alltså *boulevard, nougat* men *kulör, rulad, butelj*.

Ett problem har varit att svenskan inte har något enhetligt tecken för sje-ljudet: detta har lett till att det idag finns ett 40-tal olika sätt att ange sje-ljudet: *schack, schal, schottis* (tysk modell), *geni, giraff* (franska), *aktion, progression* (latin), *sherry, sheriff* (engelska) osv. En provkarta på problemet ser man i den nya stavningen av det gamla ordet *just* ”korrekt” som har fått varianter med liknande betydelse men med stavningen *schyst, schysst, sjyst*. Den ”svenska” stavningen är <sj> men stavningen med <sch> har starkt grepp i många ord och i detta fallet har bruket inte satt sig. Här är ett fall där t.ex. Svenska språknämnden vill gå enbart på <sj> men där SAOL har varianterna *schyst* eller *sjyst*. Tyvärr är den mest frekventa stavningen bland allmänheten <schysst>, något som man inom språkvården inte vill ha (ordbildningsmässigt ska det vara ett -s- till skillnad från ord som har två -s- i stammen och därtill lägger ett neutralt -t (*visst*)).

Försöken att i Leopolds efterföljd ortografiskt anpassa utländska ord till svenskan möter allt större motstånd under 1900-talet. Flera av de förslag till anpassning som presenterades i SAOL, t.ex. *vinersnitsel* (”wienerschnitzel”), *jass* (”jazz”) m.fl. får i nionde upplagan (1950) alternativ som bibehåller det långivande språkets form – i senare upplagor är de försvenskade formerna helt försvunna.

I engelska lånord blir detta allt tydligare. Ord med engelska diftonger anpassades tidigare till svenskan (*strike* → *strejk*, *tape* → *tejp*) men motståndet mot de försvenskade formerna blir allt tydligare. När engelska *tape* (’magnetremsa’) kom in i svenskan på 1960-talet så fanns det ett motstånd mot att ge ordet samma form som *tejp* (’klistreremsa’).

Anpassningen till svenskan fick dock i dessa fall understöd från ett inomspråkligt håll. Engelska ord med stumt *e* var svåra att förvandla till svenska ord på vokal, t.ex. verb som **data* (eng. *date*) **rava* (eng. *rave*), **sava* (eng. *save*) uttalade med svensk diftong. I sådana fall väljer man det minst onda och rekommenderar former som *dejta, rejva* (liksom *rejv*), *sajt, skejta* (eng. *skate*). En bidragande orsak till denna anpassning till svenskan är problemet med homografi: en form som *data* kan helt enkelt missuppfattas. Det finns dock ett problem med skrivningar av typen *rejva* eftersom de uppfattas som talspråkliga snarare än stilistiskt ommarkerade.

4.2.3 Ordböjning

En stor del av den variation som finns i svensk ordböjning saknar normativa inslag. Det är från SAOL:s utgångspunkt värderingsfritt om man väljer preteritumformen *simmade* eller *sam* (till verbet *simma*), om man väljer *checkar* eller *checker*, om man väljer att låta ett adjektiv i neutrum vara med eller utan *-t* som i *beige* eller *beigt*. I den mån som den ena eller andra formen anges i första hand så beror det på bruket (frekvensen), inte på språklig ideologi.

Normativa inslag finns inom ordböjning i vissa lånord där variationen avspeglar det långgivande språkets bruk och svenska böjningsprinciper. Det finns t.ex. en tendens att försvenska böjningen av klassiska ord som inte redan helt anpassats till svensk böjning. På någon generation har pluralböjningen av ord som *schema*, *tema* (*schemata*, *temata*) fått ge vika för en normal svensk böjning (*scheman*, *teman*), former som idag är de enda som ges i SAOL. Andra exempel är neutrala latinska ord på *-um* där en oförändrad pluralform alltmer ersätter den latinska pluralformen på *-a* (*centrum*, *plenum*) – ett tecken på detta är att formen på *-a* tenderar att uppträda som singular (dock motarbetat av språkvården).

Ett färskt exempel på att det långgivande språket å andra sidan får behålla sin böjning är ordet *paparazzi*, som dök upp i just den här formen, alltså en italiensk pluralform. Kraftfulla mönster i svenska saknades, man kunde hänvisa till pluralformerna i italienska lånord som *celli* och *putti*. Efter diskussion föreslogs att *paparazzi* kunde ges singularformen *paparazzo* (på samma sätt som *cello*) vilket också är det som föreslås i SAOL12.

Det är dock – som vanligt – de engelska ordens anpassning som är huvudproblemet i svenskan. Sedan länge har språkvården motarbetat pluralformen på *-s* i engelskan, något som fortfarande gäller. Motståndet har kritiserats, man har exempelvis sett på tyskan som skapat en egen deklination för lånord (t.ex. *Auto*, *Autos*). Motståndet i svenskan har främst gällt böjningsproblemen i bestämd form plural (ska det heta *containersen*? *blazerna*? osv.). Motståndet mot s-pluralen har lett till att man i besvärliga fall har förvandlat pluralformen till singular, t.ex. ord som *slips*, *chips*, *räls* osv. I andra fall har man behållit s-formen men bara som kollektiv pluralform i fall där singularen är ovanlig, t.ex. *pitprops* och – som ett alternativ i SAOL – *pellets*.

Den engelska pluralformen ersätts där så är möjligt med pluralform på *-ar* i svenskan: *kontainrar*, *blazrar*, *reportrar*. Om pluralformen är fonotaktiskt svår (som i t.ex. **partnrar*) föreslås en oförändrad

pluralform i svenskan (flera *partner*). Som en sista utväg i SAOL anges formeln *eller enligt engelsk böjning*, en antydning om att böjningen inte kan försvenskas utan ses som andra engelska ord som med eller utan citationstecken kan plockas in i en svensk text. Just ordet *partner* är besvärligt och bruket visar att den oförändrade pluralformen är sparsamt använd – kanske för att engelskans böjning är så levande också för svenska språkbrukare.

4.2.4 Ordbildning

Det vanligaste ordbildningsvariationen i svenskan gäller sammansättningsfogen i substantiv: heter det t.ex. *bergsbestigare* eller *bergbestigare*, *driftledare* eller *driftsledare*? I vissa fall kan sådan variation vara betydelseskiljande (det heter *vindkast* men *vindsröjning*), i många fall råder fri variation (*berg(s)bestigare*) medan i en del elakartade fall variationen enligt vissa språkbrukare är betydelseskiljande, enligt andra frivillig. Ett besvärligt fall av den sista typen är förleden *chef-* som förekommer både med och utan *-s-* i sammansättningsfogen. Enligt visst språkbruk skulle det således råda skillnad mellan befattningarna *chefläkare* och *chefsläkare*. Bruket visar dock på fullständig förvirring varför SAOL har försökt normera på följande enkla sätt: förleden *chef-* har sammansättningsfogen *-s-* i alla ord utom *chefredaktör* (som aldrig varierar i bruket).

Från engelskan har svenskan fått främmande sammansättningsprinciper som idag sprider sig, framför allt inom den yngre generationen. Det rör sig om sammansättning med ordmellanrum som i fall som *personal matsal* som av många yngre svenskar skrivs *personal matsal*. Detta engelskinspirerade språkbruk motarbetas av språkvården och finns självfallet inte som variationsformer i SAOL. Språkbruket strider mot svenskans struktur genom att ordsammansättningen uttalas med sammansättningsuttal (accent 2) men alltså skrivs som två ord.

Ett annat exempel på engelskinspirerad variation är skrivningen av verbalsubstantiv på *-ing*: *dop(n)ing*, *jogg(n)ing*, *jymp(n)ing* osv. Huvudprincipen är att i dessa fall ansätta en ”svensk” ordbildningsmodell, på samma sätt som redan etablerade verbalsubstantiv som *mobbning*, *dumpning* osv. Ett lexikografiskt problem för SAOL är att varianterna inte utan vidare kan presenteras under ett lemma. De har inte bara olika form utan uttalas också olika (accent 1 och accent 2) och uppträder dessutom olika i sammansättning (med eller utan *-s-* i fogen). Å andra sidan är det för läsaren oväntat att hitta varianterna på olika

ställen, vilket i fortsättningen kommer att fälla utslaget när det gäller presentationen i ordlistan.

Anpassningen av engelska verbalsubstantiv på *-ing* är inte helt okomplicerad. I Sverige har frågan om *doping* och *dopning* förorsakat en del förvirring. Den s.k. Mediespråksgruppen har lanserat språkvårdens förslag att använda den ”svenska” formen *dopning* men alla massmedier vill inte vara med, inom idrottsvärden finns olika meningar och folk i allmänhet använder också i stor utsträckning fortfarande den ”engelska” formen *doping* som länge var den enda formen också i skrift. SAOL har *dopning* som förslag i första hand men också i andra hand formen *doping*.

4.3. Balansen mellan norm och bruk

Norm och bruk måste – som vi tidigare nämnde – stödja varandra. En norm som inte stöds av bruket leder i längden till ett språk utan användare. Omvänt leder ett bruk utan norm till osäkerhet hos språk användaren. Ledstjärnan för en normerande ordlista som SAOL är densamma som en gång ledde Carl Gustaf af Leopold i hans arbete att utarbeta en svensk ortografisk norm. I inledningen till stavningsläran skriver han: ”Att utreda principerna för Stafsättet är ej att göra ett nytt, eller ens att till någon del förändra det närvarande. Det är att lägga Bruket till grund, och att af dess öfverensstämmelse utleta reglorna.”

De normer som utarbetades av Leopold fick inte stå oemotsagda i en tid när språket fortfarande saknade en stabil norm. Ändå står vi nu i allt väsentligt på den grund som lades av Leopold (jfr Santesson 2000). I jämförelse med denna period har dagens svenska en fast ortografisk norm som väl speglas av bruket. SAOL:s uppgift är att ge rekommendationer om de – ortografiska och andra – variationer som trots allt finns i användningen av svenskan.

Litteratur

Collins Cobuild English Dictionary. 1 uppl. 1987

Gellerstam, Martin 1996: Rätt och fel i korpusen. I: *LexicoNordica* 3, 35–47.

af Leopold, Carl Gustaf 1801:
stafsättet. Stockholm.

Afhandling om Svenska

- Malmgren, Sven-Göran 2002: Normering i Svenska Akademiens ordlista 1874–1950: principer och resultat. I: *LexicoNordica* 9, 5–20.
- Santesson, Lillemor 2000: Leopolds förteckning över främmande ord 1801 – en diakronisk studie av ordurval och stavning. I: *Språk och stil* 10 (n.f.), 87–128.
- Svenska Akademiens ordlista*. 12:e upplagan. 1998.